

KUKAVICA (*CUCULUS CANORUS*).

Ptica ima na zemlji preko 10.000 vrsta, koje nam svojim pjevanjem i cvrkutanjem uljepšavaju život. Mnoge su ptice i živa policija, koja uništava preveliko množenje bilina i kukaca ili njihovih proždrljivih ličinki. Među ove zadnje spada i kukavica, i ako je njezin glas neprijatan, pa o njem pjeva Kačić:

Pa zapiva sinja kukavica
Usrid zime, kad joj nije vrime.

Ipak je ona zanimiva i korisna ptica.

Kukavica je u tome zanimiva, što jedina od svih evropskih ptica nese jaja u tuđem gnijezdu. Ona naime ne gradi svoje gnijezdo, nego po jedno jaje snese u gnijezdu ptica male vrsti: Kraljića, Grmuše (mrkoglava i vrtlarka), Kovačić, Pliska, Popić i Crvendač. Dosada su poznate 117 vrsta ptica, kod kojih kukavica nese svoje jaje. Sve se te vrsti hrane kukcima kao i kukavica. Kukavičino je jaje obično iste boje kao i one ptice, kod kojih kukavica snese jaje, jer redovito mlada kukavica nese buduće godine svoja jaja u gnijezda ovih ptica, kod kojih je i sama odrasla. Nije nikako još dokazano, da kukavica iste godine nese jaja po gnijezdima ptica razne vrsti. Time nam je i jasno, zašto su kukavičina jaja u gnijezdima ptica razne vrsti i sama u boji slična jajima ptice tih gnijezda.

Opazili su, da nekoje kukavice snesu jaje na zemlji, te ga u kljunu prenesu i polože u ona gnijezda, koja su uslijed granja ili nečesa drugog tijesna i ona ne može da sjedne na to gnijezdo. I to se zbiva, da kukavica izbací par ili više tuđih jaja iz gnijezda prije nego li svoje snese. Sve to ona obavi u 10 minuta. Dapače ne rijetko znade sa zemlje pokupiti i lupinu tako oborenih jaja.

Mlada bi kukavica poginula, ako bi je novi roditelji hranili sjemenjem, a ne gusjenicama i kukcima. Kako dakle znade kukavica, gdje su gnijezda ptica, koje se hrane kukcima? Ta te su ptice drukčije po obličju, veličini, glasu i načinu vabljenja. Kako može kukavica povjeriti svoj porod gnijezdima, koja su različita u gradnji, toplini, suhoći i vlazi? Grmuša pravi svoje gnijezdo s nekoliko suhih slamki i nekoliko konjskih dlaka, da unutra prodire zima i svaki propuh, a odozgo je otvoreno. Gnijezdo je Palčića iz mahovine, slamki i lišća i iznutra ima vune i perja i odozgo je pokriveno i u lipnju mora da je vruće unutra. Pliska gradi gnijezdo na vlažnim pašnjacima i u rogozu ili si napravi luknju na vlažnoj zemlji i unutra uloži nekoliko slamki. Kako će tu ostati na životu mlade kukavice, kada je stara tako osjetljiva prema vlazi i zimi? A ipak mlada kukavica po svim gnijezdima krasno uspjeva.

Čim se izleže mlada kukavica, tijelom je veća od drugih mališa u gnijezdu, pa treba daleko više hrane nego li ovi. Novi roditelji jedva smogu toliko hrane donijeti, koliko to traži mlada kukavica. Što će učiniti to nezahvalno biće? Između vrata i krila ima neku udubinu, pa njom lako izbací jednog ili drugog mališa preko kraja gnijezda. Ta se udubina izravna iza četvrtog dana njezina života, te ne će moći da izbací svoje suparnike u jelu, ako to ne učini kroz četiri dana. Ipak je poroditelji i dalje njeguju i hrane, i kada izbací iz gnijezda svu njihovu zakonitu djecu. Očevidno je, da ti roditelji nemaju uma, svíjesne spoznaje.

Zašto kukavica nese jaja po tuđim gnijezdima? Nije li to znak lijenosti, egoizma? Nije. Evo zašto.

Kukavica ima izvanredno veliki želudac, pa je drugo kod nje maleno i kao zakrzljalo. Ženka snese svako osam dana jedno jaje od početka lipnja do polovice srpnja, dakle oko 20. Kada bi kukavica morala ležati na jajima od prvog svog jajeta, to bi se prva jaja izlegla davno prije drugih i tako bi ili prve kukavice propale ili zadnja jaja, jer tako proždrljivu mladu kukavicu ne bi mogao ishraniti sam mužjak, o kome uopće ne znamo da li bi on htio da se priuči tom njemu neobičnom poslu. Dakle narav je uređena tako, da kukavica mora drugome prepustiti brigu oko njezina pomlatka.

Kukavica ne nese jaja u tuđa gnijezda radi svoje lijenosti ni stoga, jer upravo u lipnju i srpnju ima mnogo gusjenica, za koje ona vrši policijsku službu. Zašto upravo ona? Ptice pjevice unište mnogo gusjenica i kukaca, ali ostavljaju u miru one gusjenice, koje su dlakave te koje se zabodu u kožu čovjeka ako ih pograbi, i prouzrokuju mu i pogibeljne upale. To su pogibeljne, ako ne i otrovne životinje. Takove su gusjenice n. pr. prelca omorikova i hrastova, koje znadu ogoliti čitave velike šume. Tu može da pomogne samo kukavica, jer ima za to želudac vrlo zgodan. Tako njezinom želucu ništa ne škodi što se dlake navedenih gusjenica uvuku čak u nutarnje strane želučane, pa nutarnji dio tog želuca izgleda kao krzno. Kukavičin je želudac k tome i vrlo širok, jer je kod tako opasnih gusjenica zapravo vrlo malo hranive tvari.

No kukavice nijesu bezbrojne, jer češ u polju ili šumi samo svako pola sata naći par kukavica. Ako koja dođe bliže, dakle u tuđi teritorij, odmah nastane borba. Što će onda tako malen broj kukavica učiniti protiv tako silnog broja pogibeljnih gusjenica? Kukavice nadoknade svoj maleni broj svojom proždrljivošću. Tako je Dr. Altum 24. svibnja 1860: ubio kukavicu. U njezinu je želucu našao 97 (odraslih jednu trećinu) gusjenica prelca hrastova i u grlu još 7 svježih, koje je uhvatila zadnjih 5 minuta. U proljeću je ubio drugu kukavicu, koja je u sebi imala 173 gusjenice po 18 mm duge. Dakle to je nezasićna ptica i time vrlo korisna.

Kada bi kukavica oko 45 dana sjedila na jajima i to u doba, kada se upravo pojave ove gusjenice, tko bi se borio protiv te nemile pojave i očuvao naše dragocjene šume? (Cfr. Dr. M. Bach, Studien u. Lesefrüchte aus dem Buche der Natur 2 — 13).

Ovdje nam se i nehotice nameće pitanje: Ne nose li kukavice svoja jaja ovako svijesno i proračunano po tuđim gnijezdima? — Ne. Jer onda ne bi položila svoje jaje u ona gnijezda, koja imaju vrlo malen otvor i ona ga tamo umetne pomoću kljuna. Zašto ne? Jer mlada kukavica ne može da izleti kroz onaj otvor, kada dođe njezino vrijeme da izleti. I tako je osuđena da ugine već u jeseni, kada se njezini poroditelji sele u južne krajeve ili je ne mogu da hrane u dovoljnoj mjeri i njezinom hranom. Dakle tu ne može biti govora o svijesti. Da u kukavice nema inteligencije kao ni u ptica, kojima ona povjeri svoj pomladak, razabiremo i odatle: jedne i druge vazda jednako postupaju. A svi znademo, da tako nije kod umnog bića, te ovo napreduje i mijenja svoj rad.

A. P.

Pravoslavna crkva na Balkanu

1. Rumunjska crkva.

Rumunjska je država svojim zakonom 23. veljače 1925. stvorila nacionalni patrijarhat pravoslavne crkve u Bukareštu, a zakonom 4. 5. iste godine okupila je sve dotle neovisne crkve pravoslavne pod jednu kapu. Ovaj zadnji zakon ima 178 članaka. Da vidimo kako je ta crkva uređena i time sužena sva njezina djelatnost pod nadzor i upravu države, pa je time izložena veksacijama svih političkih stranaka i državnih ličnosti.

Središnja uprava. Patrijarha je u isto doba metropolita Valahije i Ugarske, sjedište mu je u Bukareštu. On predsjeda sinodi, narodnom crkvenom saboru i središnjem duhovnom konsistoriju. Njega biraju skupa narodni crkveni sabor, diocesanska skupština nadbiskupije Bukarešta, te pravoslavni članovi senata i zastupničke kuće. Sveta sinoda točnije određuje prava patrijarhe.

Sv. sinoda (sfantul sinod) je vrhovni forum u kraljevstvu u duhovnim stvarima i sudište u svim crkvenim poslovima. U realnosti dakle sinoda je vlada, a patrijarha usput i ako mu dozvoli većina te sinode. Tako ima državna vlada u njoj svoju riječ. Sinoda jest iznad svih biskupa i drži svoju sjednicu svake godine, ali može i češće, da se sastane. Patrijarha doduše sazivlje sastanak sv. sinode, ali tek kad kralj odobri i putem ministra vjera. Prvu sjednicu (otvorenja) sazivlje kralj (čl. 5.). Ministar vjera, ako je pravoslavac, ima na sinodi pravo savjetujućeg glasa, (inače